

Kako pokopati odvečnega

Darko Žlebnik: *Prešušto*; ŠOU, Študentska založba (Beletrina), Ljubljana 1999

To pot gre še posebej obžalovati dejstvo, da nekatera pravila pisanja tako prekleto držijo. Kdor koli je že modroval o tem, da med literarnimi osebami ena sama slabo dodelana z neresničnostjo okuži še vse druge, mu bo branje novega Žlebnikovega romana dalo prav. Škoda. Romaneska obravnava vnaprej izgubljene ljubezni ima vnaprej vse možnosti za izstrelitev v orbito, naslovljena, kot je pač naslovljena, pa še posebej. Tako pa je pred nami nedosleden izdelek, kjer se sijajne poteze mešajo s povsem zgrešenimi. Mor-da pa je bila osnovna napaka zagrešena že prej. Drami med hrepenčo ločenko (Lino Hartman) in rutiniranim, sicer poročenim ženskarjem (Petrom Rantom) vsake toliko zmanjka notranje moči: takrat je treba z dna pekla priklicati tajnico Katjo, ljubosumno grdavšo, da bo s svojimi psihopatskimi izpadi malo prevetrila zatohlo vzdušje. Kot da ne bi zadostovala ironija, da je punca izvisela le nekoliko prej kot tekmica.

Psihološki triler? Ko pa na žalost vemo, da se tovrstni žanr po večini izogiba cenenim prijemom: Katjine finte se inspirirajo pri nadaljevankah, in to ne najboljših. Če Katji ni uspelo zatreti Linine ljubezni in razdreti Petrovega zakona, pa je prav gotovo uničila Darkovo knjigo. Babnica torej, ob kateri še stavki ne morejo steči, marsikateri bi si zaslužil cvek v šestem razredu osnovne šole, da o banalnih kiksih, ki se po logiki stvari kmalu

usujejo kakor plaz, niti ne govorim. V njeni bližini se Linina vloga gospe tra-gične osebnosti stanjša v lahko pre-bavljivo persono poslovne Barbike, so-sed Gregor Lang, resnični simpatiko, izzveni osladno dobrotniško, čistilka pridobi nekam neverodostojne poteze postarane sqaw, in tako naprej. Pri-poved je na lepem do vratu v črno-belem prikazovanju, bralec pa se slej ko prej zave, da je za več sto kilo-metrov zgrešil bližnje srečanje z no-vim Nabokovim. Saj človek kar ne bi verjel, ampak tu imamo dobre in lepe (bogate, uspešne itd. ...) nasproti gr-dim in hudobnim, kot v Vojni zvezd, ojoj. Sitne babnice z obrobja zornega kota (sosedna, medicinske sestre) še ne motijo toliko, čeprav so v svoji kari-kanosti nadvse posplošene. Kot fol-klorni dodatek kar dobro funkcionirajo v bogati orkestraciji zijal. Resni-čno problematične pa so figure, ki imajo čast, da tudi kakšno zinejo, gro-teskno antipatičen lepotni kirurg na primer. Seme kakor on so še dodatno neprepričljive ob prenatančno izrisa-nih glavnih likih. Pretirana natanč-nost? Če je, da dobimo pred oči lik starega zvitega kurbeža, potrebno mimogrede omeniti, da se je njegove-mu sinu v šoli "nekaj petic za kak mesec resda prelevilo v štirice, prvič je staknil tudi cvek, toda zaključno osnovnošolsko spričevalo je bilo kljub vsemu odlično in tudi prvi gimnazijski koraki so kazali na zelo dobro ...", če je potrebno vedeti tudi to, potem je po-vsem jasno, da imamo opraviti z dla-kocepstvom. Pa bi se preživelo tudi še kaj takega, vendar bi potrebovali ga-rancijo, da avtor obvlada kontraste med pritlehnim realizmom in karikaturu.

Omledni poskusi posameznikov, da bi vsaj malo prodrli pod površino dogajanja, bi lahko bili krajši. Hitro nam je jasno, da so brezupni. Obredno samoobtoževanje, ki je pred ogledalom v kopalnici prav tako stvar navede kot umivanje zob, sicer izzveni primerno ironično, manj sreče pa je imel avtor s popisovanjem ženskega trpljenja. Tu mimogrede pridela kakšnih sto strani preveč. Čeprav lahko kar verjamemo, da revicam sploh ni lahko. Kaj vse se jim zgodi v enem samem stavku! "Tistikrat ko je prvič odkrito spregovoril o brezupnosti česa resnega z njim in ko je napravila napako, da dotlej ni pretehtala možnosti, kako bodo besede o tem vplivale nanjo, je sklenila, da se bo premagovala, kolikor se bo mogla, samo da se v velikem loku izogne že sami bližini takšnih in podobnih vprašanj."

Očitno je na svetu še vedno tako, da je visokorasli uspešnej, ki samozavestno vstopi v pisarno, preobljudeno z uradnicami, še vedno sposoben (nehote?) povzročiti, da se vsaj dvema med njimi v hipu razsujе sistem. Od tu naprej se odpirajo srčne rane in v redu stvari zazijajo globoke razpoke. Scena je dozorela in tako se bo še marsikdo presenečen soočil z napadom iz lastne slepe pege. Kaj pa hočemo še več. V igri, kjer so vse vloge enako bedne (nič hudega sluteča soproga, samoobtožujoči se mož, zavržena ljubica itd.), se ponujajo vse možnosti za komedijo ali tragedijo, stvar okusa. Na to temo je vicev in karikatur, kolikor hočeš, pa nič manj burk in operet. Krimič? Zakaj pa ne. Vendar bi nas v tem primeru avtor moral prepričati, da je ob pravem času zagledal priložnost napetega vrhunca,

v katerem dogajanje akterjem enostavno uide izpod kontrole: na žalost pa se je kontrola izmuznila samemu avtorju. Navsezadnje se je treba še vprašati, ali umor na koncu zgodbe ni zgolj mašilo, ker se mu karakterji in usode kako drugače sploh ne bi izšli. Pa recimo, da je odpisana priležnica na koncu vendarle morala izdihniti, tako ali drugače. Je odstrel narekovala nenadna potreba po tragičnosti? Pa se moramo, celo v primeru, da smo neznansko velikodušni in spregledamo kompozicijsko šibkost, vprašati, ali ne bi bila Lina, ki je vse to preživela, vendarle bolj tragična od tiste, ki je umrla?

Naivni bralec, ves hlepeč po poanti-ranju, bo nadvse zadovoljen s katarzo glavnih likov, še bolj naivni bo zadovoljen s podukom, da se tovrstne pustolovščine vendarle ne splašajo, veyursko razpoloženi pa bo poskušal razločevati med pasusi, ki pripadajo avtorjevi zasebni mitologiji spametovanja, in tistimi, ki zgolj preigravajo ponarodele modrosti. Morda bi se pri branju še najbolj obneslo biti zvit in si na podlagi enega romana zamisliti dva, žanrsko in stilistično obvladana. Brezizhodna strast bi v poglobljeni psihološki obravnavi izzvenela povsem drugače kot v žanrski: razlika utegne biti zelo zanimiva. Dva romana torej, če ne trije. Slednjega bi lahko potegnili iz bestiarija uslužbenske histerije. Pisarniške harpije naj se izživijo, če se že morajo, vendar jim velja privoščiti lasten terarij. Pa naj se tam borijo za cagavega možaka, ki si tega prav gotovo nikoli ne bi želel. In uboga Lina? V tej verziji bi po smrti verjetno še malo strašila.

Lucija Stepančič